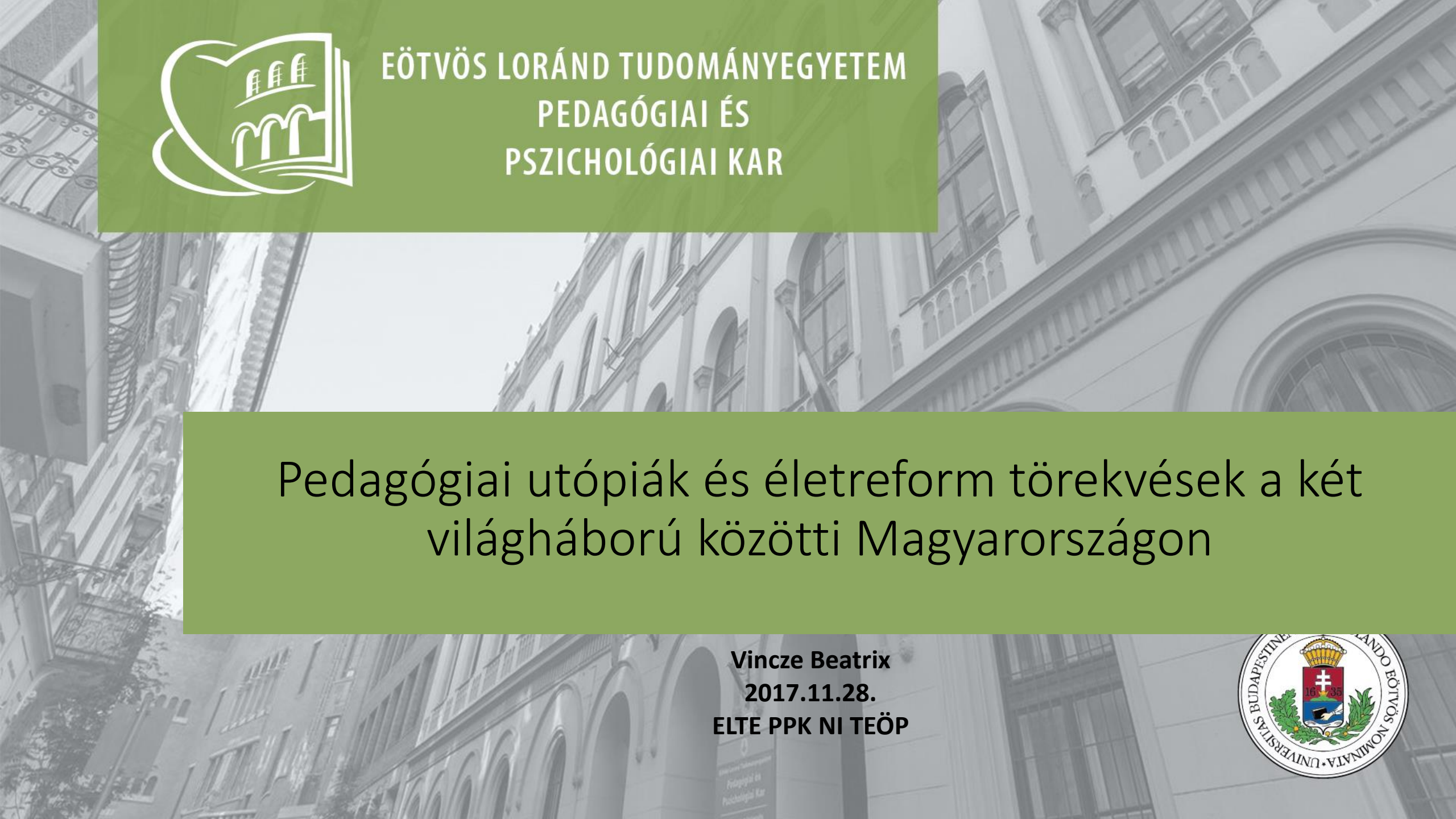

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
PEDAGÓGIAI ÉS
PSZICHOLÓGIAI KAR

Pedagógiai utópiák és életreform törekvések a két világháború közötti Magyarországon

Vincze Beatrix

2017.11.28.

ELTE PPK NI TEÖP

A kutatások térbeli és időbeli horizontja

Kutatások: 2003-2017 között tíz év (személyes:2003; 2009; 2013)

2005-2007 *Pedagógiai mozgalmak az Osztrák-Magyar Monarchiában a* grazi egyetemmel közös kutatás (OMAA)

2008-2013 *Reformpedagógia és életreform* OTKA kutatás

2012-2014 *Továbbélő utópiák – az életreform intézményesülése (Graz, Iparművészeti Múzeum)*

2015-2016 *Továbbélő utópiák* (OMAA)

2015-2017 *Reformpedagógia és életreform - recepciós tendenciák, intézményesülési folyamatok* (OTKA)

Vezető kutatók : Németh András, Pukánszky Béla, Boreczky Ágnes, Tészabó Júlia

Partnerek: ELTE PPK a hazai és nemzetközi partnerei, NI BA, MA, Doktori Iskola

Nemzetközi kapcsolatok és az életreform

Partneri együttműködések(konferencia, Erasmus kapcsolatok)

- Graz (Karl-Franzens-Universität, Prof. Dr. J. Hopfner, C. Stöckl)
- Flensburg (FU, Prof. Dr. E. Skiera; G. Bitai)
- Essen (DUE, Prof. DR. Rotraud Coriand)
- Zürich (ZE, ZPH, L. Criblez)

Konferenciák

- ISCHE (Genf 2012, Chicago 2016, Buenos Aires 2017)
- Sevilla (2015)
- Karlsruhe (2015), Párizs (2017)

Doktori Iskola: E. Skiera (vendégoktató)

Kutatás témája, célja, módszerei

Téma: Magyarországi harmadikutas törekvések a két világháború között

Célok:

- a pedagógia-, művelődés-, illetve társadalomtörténeti szempontok komplex egységben történő értelmezésére;
- 1920-30-as években az életreform „emancipációjának”, azaz mint életformának a vizsgálata, mentalitáselemmé válása, intézményesülése

Módszerek:

- kvalitatív vizsgálati módszerek
- dokumentumok hermeneutikai vizsgálata
- tartalomelemzés, komparatív történeti elemzés

Fogalomkatalógus összeállítása (Németh, Hopfner, Boreczky)

Harmadikutas törekvések a magyar életreform mozgalomban: Németh László

Kutatási kérdések

- Tekinthetők-e a magyarországi harmadikutas törekvések az életreform mozgalom részekét?
- Miként érvényesültek a nemzetközi recepciós hatások?
- Milyen neveléstudományi/pedagógiatörténeti vonatkozása van az harmadikutas életreformoknak?
- Milyen sajátosságokat mutatnak a magyar életreformerek?

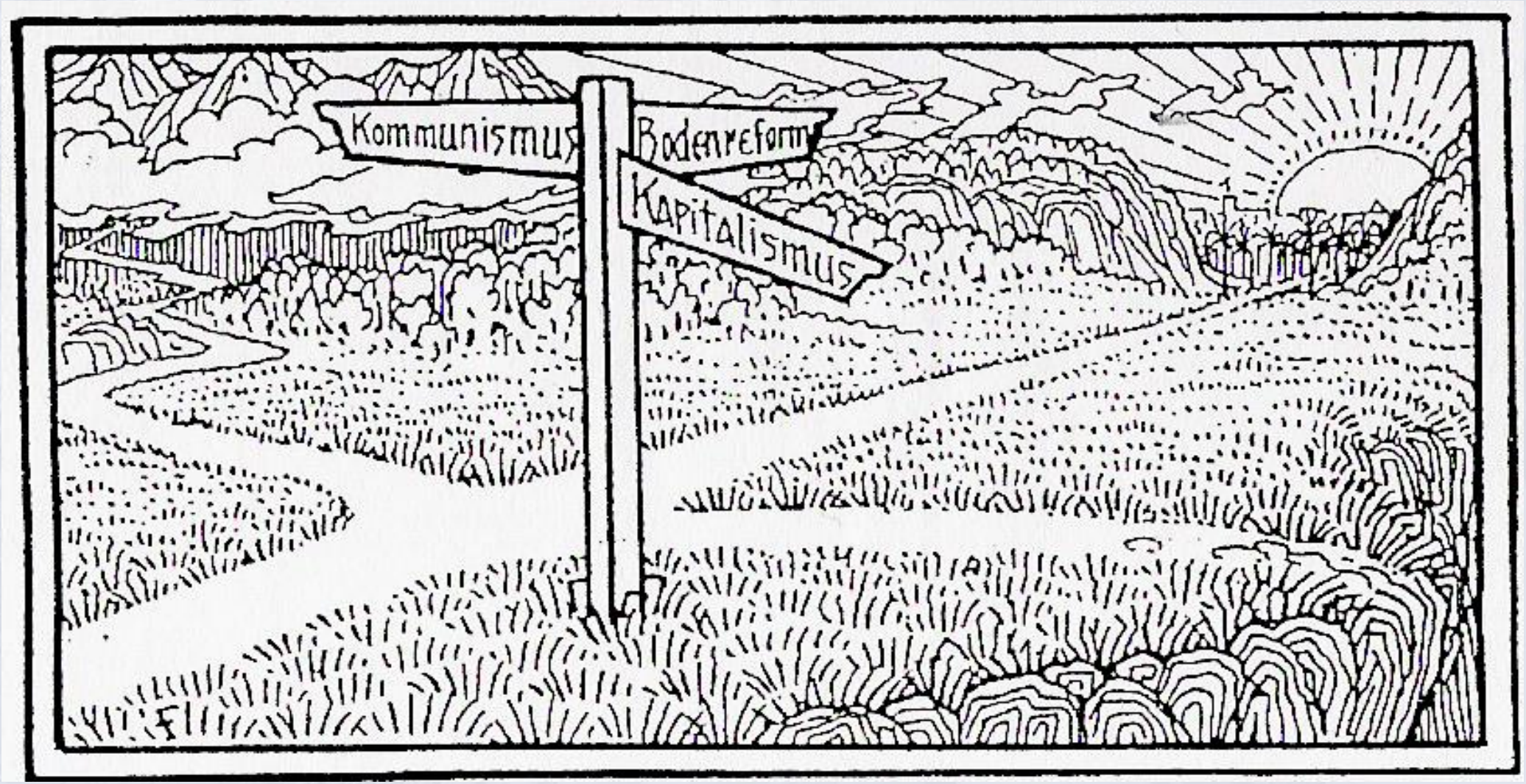
Források

Nemzetközi, hazai szakirodalom, kapcsolat külföldi kutatókkal

Sajtó (esszék), szociológiai, irodalmi művek elemzése

Módszer: tartalomelemzés, Eszköz: PIM-online irodalom (kereső)

Fidus(Hugo Höppener 1886-1948): A három út

Pedagógiai és élet(mód)reformok jellemzői

- A 19. század végére Nyugat-Európában és az USA-ban kiteljesedő **szociális mozgalom, modernizáció ellenes, antikapitalista** – antimodern, az iparosodás, urbanizáció, szekularizáció kritikája
- Formái: 1. kommunák (utópiák); 2. szanatóriumok, terápiák, sport; 3. ökológiai, gazdasági/agrár reformok (Krabbe 1994)
- Művészeti és szellemi-filozófiai áramlataiban is erőteljes jelen lévő **civilizációkritika** (Nietzsche, Carlyle, W. Morris, Ruskin)
- Célja az új élet/új iskola/új nemzedék megteremtése és átalakítása
- Érinti a szabadidő eltöltését, a lakókörnyezetet, a nemek közötti érzelmi szociális, szexuális dimenziókat, a gazdasági életet, a nevelést, a művészeteket és a vallást
- Ifjúság-, nőmozgalom, sport – új közösségteremtő (Nohl, Krabbe 1994)
- Személyes életmód megváltoztatása (gyógyulás, gyógyítás); az egyéneken keresztül a társadalom reformja (Krabbe, Reulecke 1998)

Harmadik út: Hogyan?

Kétféle módon:

- a hatalom megragadása útján
- az egyes emberekben, mentalitásukban, világfelfogásukban bekövetkező gyökeres átalakulás révén

Reform/új élet/új iskola: a harmadik út

- A kapitalizmus és a kommunizmus elutasítása
- Természet közeli, eredeti, ősi állapot: falu (kommuna)

Négy fő csomópont

- Ideológiák/utópiák
- Mozgás/test/zene
- Újvallásosság/kommunák
- Nő és gyermek

Tudomány – utópia – melankólia:W. Lepenies (1969): *„Das Ende der Utopie und die Rückkehr der Melancholie" (Gesellschaft und Melancholie)*

Kiútkeresés Magyarországon: a „melankólia okai”

Csalódás, kiábrándultság az 1. világháború és az 1918-19-es forradalmak után

Trianon sokk: 1920

Úttévesztés felelőseinek tisztázása

Lehetséges kiutak

- Politikai válaszok (revízió)
- Művelődéspolitikai politikai válasz (kultúrnacionalizmus)
- Művészet válasza (Vasárnapi Kör/Lesznai Anna)
- Értelmiség reflexiója (ideológiai sokszínűség)
  - Népies-urbánus vita; Mi a magyar?
  - Kvázi pedagógusok válaszai
    - Németh László, Szabó Dezső

A népi írók és az urbánusok vitája

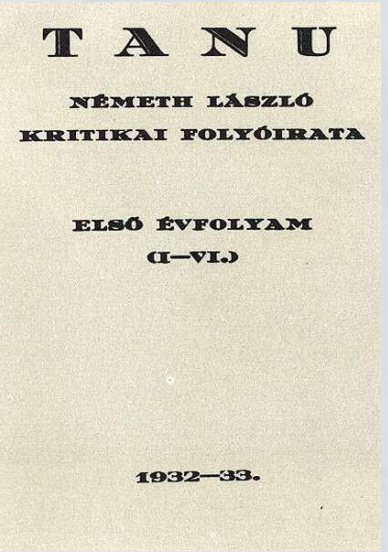
- Értelmiségi, irodalmi mozgalom:1930-as évek meghatározó vitája
- Kritika (rendszer kritika, generációs konfliktusok, modernizáció bírálata)
- Kiút keresése (új társadalmi integrációs modell)
- Új paraszti-értelmiségi réteg kialakítása: FALU-FÖLD-VIDÉK-TERMÉSZET
- Filozófia odafordulás igénye (Ortega, Spengler, Nietzsche, Goethe)
- Irodalmi keretekben (értelmiségi mozgalom): szociográfia/esszé, novella, regény

Kapcsolódása az életreform mozgalommal

- Agrármozgalmak (telepítés-, telepes mozgalom, földközösségek, kommunák)
- Völkisch mozgalom (népi romantikus szemlélet: nép>haza)
- Ifjúsági mozgalom (Jugendbewegung)
- Pedagógiai reformok (Reformpedagógia, népfőiskolai mozgalom),

A falu jövője: Kert-Magyarország

- Harmadikutas kiútkeresés (Németh László), népi gondolat
  - konzervatív forradalom; harmadik út; utópia
- Minőségszocializmus elve: minőségi munka és oktatás (kézi munka, termelő szövetkezetek, értékalapú, gyakorlatorientált oktatás
  - Európai és a magyar reformpedagógia és életreform mozgalom kapcsolata (Skiera: paradicsom, a megváltás, a megmentés, a romlatlan fiatal – mint közös motívumok)
- Megoldás: telepítés (földreform), lelki megújulás, oktatási reform, a szegényparaszti származású fiatalok beemelésével „újnemesség”
  - Művei (szakirodalom: irodalom és történelem)
  - Sajtóelemzés (esszék)
  - Pedagógiai program elemzése (hallgatók: Csáki Krisztina, Nagy Vanda)

Németh László: A minőség forradalma (1940)

speciális képzés: másfél éveses a húsz éves fiataloknak a hadseregben

- katonaira (fegyverforgatásra, fegyelemre, pontosságra, tisztaságra tanít)
- munkára nevelés (földeken, műhelyekben, közmunkán)
- szellemi (versenyek, önképzőkör)

a tömegtermelésről áttérés a kert-termelésre

kiválóság alapján lehet a telepeseket kiválogatni

a munkanélküli értelmiségfelszívása (mérnökök, gazdászok képzése)

tehetségmentés (az értelmes emberek agytröszttté nevelése)

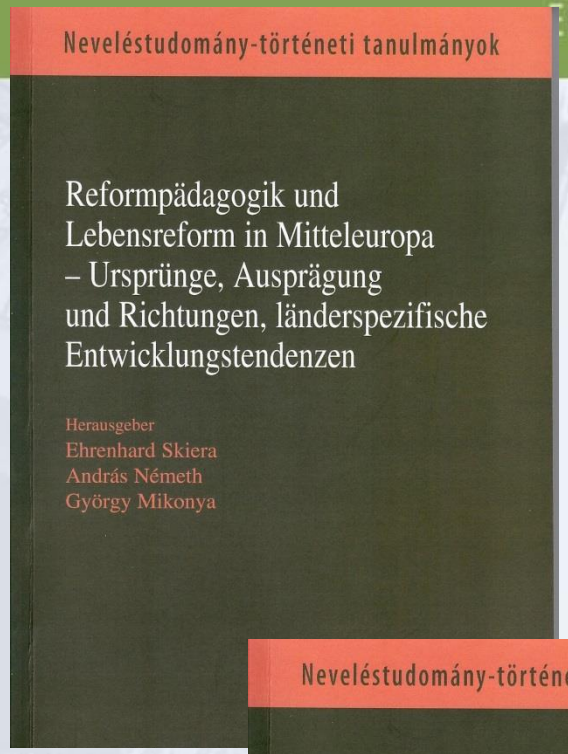
tejtestvériség a szomszéd nemzetekkel

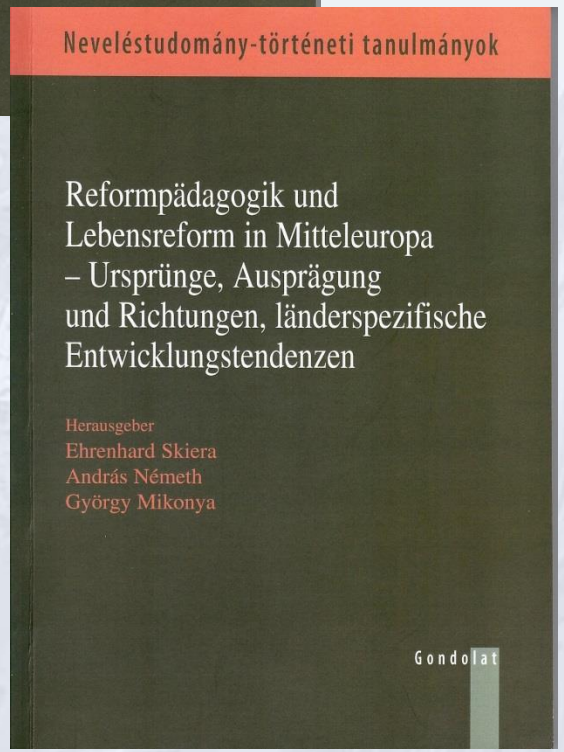
Külföldi kitekintés irányai

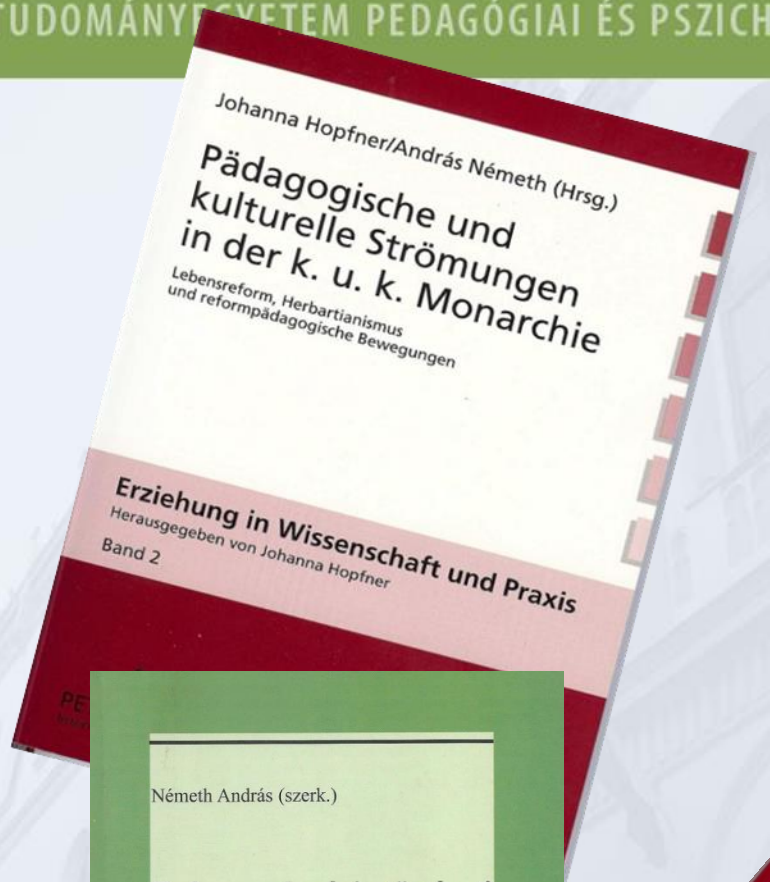
- Földreform: A. Damaschke, 1915 és hatása
- Telepítési mozgalom: Blut und Boden/A. Hitler (Siedlungsreform)
- Önfenntartó közösségek:
  - Biogazdálkodás/önellátás: R. Steiner, Erhard Bartsch/ Wurzerhof
  - Szabad gazdaság: S: Gesell; Freiland, Neuchatel/Mar del Plata
- Kertvárosi mozgalom (angol, német, holland)
  - Ebenezer Howard (1850-1928) - in "Garden Cities of To-morrow„ (1902)
  - Th. Fritsch (1896): Die Stadt der Zukunft
- Népfőiskolai mozgalom (dán, finn modell) és hatása
- Settlement movement/Settlement munka: érintkezés a gazdagok és szegények között, szociális gondolkodás, népoktatás támogatása, szolidaritás, elkötelezettség (fiatalok betelepítése a szegény munkások közé)
  - Toynbee House (London, 1884), Hull House (Chicago, 1889),Jane Addams Siegmund Schultze (Volkshaus, Hamburg, 1911)

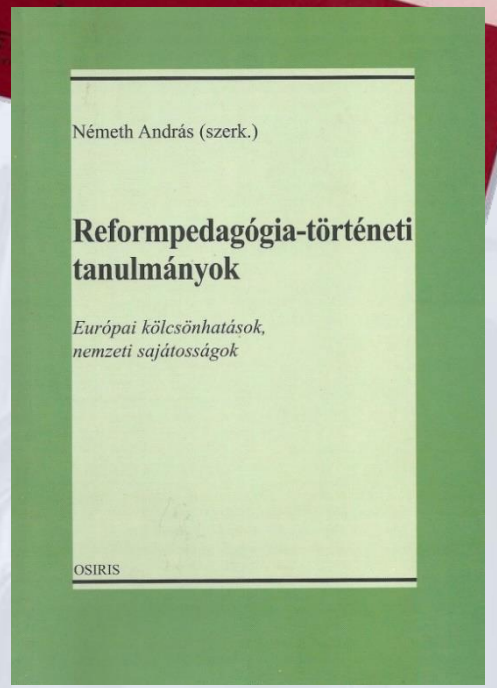
Harmadikutas életreform Magyarországon Részösszegzés

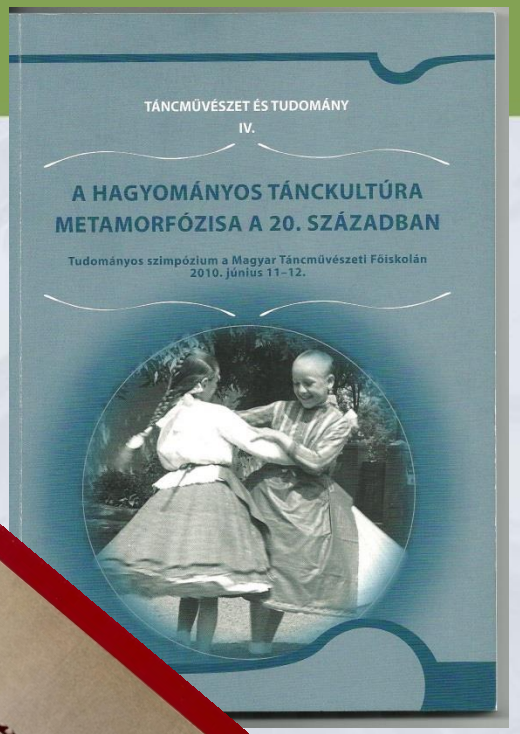
- Erőteljes értelmiségi szerepvállalás jellemző, belső kritika
- Speciális irodalmi vita (népi írók és az urbánusok),felelősségvállalás a társadalomért
- Diskurzus jellemzői: politikai sokszínűség, a szociográfia szempontok (esszé mint műfaj), filozófiai kérdések megválaszolása, népi gondolat (föld, falura, paraszt, fiatal)
- Nemzetmegmentés – a nép felemelésével (antimodern-modern/ambivalens)
- Kiútkeresés – védekezés, szellemi önvédelem, utópia (Trianon, harmadik út, oktatási reform)
- Aktivitás: 1930-as évek vége, negyvenes évek elején felerősödik (!)
- Pedagógia (a nevelés, népnevelés, a néptanító) – mint megmentő:kvázi pedagógusok

Neveléstudomány-történeti tanulmányok
Reformpädagogik und Lebensreform in Mitteleuropa – Ursprünge, Ausprägung und Richtungen, länderspezifische Entwicklungstendenzen
Herausgeber
Ehrenhard Skiera
András Németh
György Mikonya

Neveléstudomány-történeti tanulmányok
Reformpädagogik und Lebensreform in Mitteleuropa – Ursprünge, Ausprägung und Richtungen, länderspezifische Entwicklungstendenzen
Herausgeber
Ehrenhard Skiera
András Németh
György Mikonya
Gondolat

Johanna Hopfner/András Németh (Hrsg.)
Pädagogische und kulturelle Strömungen in der k. u. k. Monarchie
Lebensreform, Herbartianismus und reformpädagogische Bewegungen
Erziehung in Wissenschaft und Praxis
Herausgegeben von Johanna Hopfner
Band 2

Németh András (szerk.)
Reformpedagógia-történeti tanulmányok
Európai kölcsönhatások, nemzeti sajátosságok
OSIRIS

TÁNCMŰVÉSZET ÉS TUDOMÁNY
IV.
A HAGYOMÁNYOS TÁNCKULTÚRA METAMORFÓZISA A 20. SZÁZADBAN
Tudományos szimpózium a Magyar Táncművészeti Főiskolán
2010. június 11–12.

MOZDULAT
SZERKESZTETTE:
Beke László
Németh András
Vincze Gabriella

Felhasznált szakirodalom

- Krabbe, W. (1994): *Gesellschaftsreform durch Lebensreform*. Göttingen, W&R.
- Krebs, D.- Reulecke, J. (Hrg. 1998): *Handbuch der deutschen Reformbewegungen, 1880-1933.* Peter Hammler Verlag, Wuppertal.
- Németh, András (szerk.)(2002): *Reformpedagógia-történeti tanulmányok*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Németh, A., Skiera E., Mikonya Gy., (2006, szerk.): *Reformpedagogik und Lebensreform in Mitteleuropa – Ursprünge, Ausprägung und Richtungen, ländspäzifische Entwicklungstentenzen.* Gondolat, Budapest.
- Németh, László (1940): *A minőség forradalma*. Magyar Élet Mozgalom kiadása, Budapest.
- Skiera, Ehrenhard (2003): *Reformpädagogik in Geschichte und Gegenwart.Eine kritische Einführung*. Oldenbourg Verlag, München.
- Scheibe, Wolfgang (1999): *Die reformpädagogische Bewegung.* Beltz Verlag, Weinheim.